

ГУЗОРИШ ОИД БА ОЗОДИИ БАЙНАЛМИЛЛАЛИИ ДИН ДАР ТОЧИКИСТОН ДАР СОЛИ 2018

Хулосаи гузориш

Конститутсия ҳаққи пайвастанӣ ҷудоғона ва ё мушатарак ба ҳар гуна мазҳаб ва ё на мазҳаб ва ҳаққи иштирокро дар оину маросимҳои динӣ таъмин менамояд. Конститутсия меғӯяд, ки «шаҳрванд ҳуқуқи иштирок дар таъсиси аҳзоби сиёсӣ, ба шумули аҳзоби ҳислати демократӣ, динӣ ва ё атеистӣ дошта карданро дорад» ва ҷудо аз он «созмонҳои динӣ аз давлат ҷудо буда ба умури давлат мудохила намекунанд». Қонун адои намози мусулмониро дар маконҳои мушаххас маҳдуд, бақайдгириву ҷойгиршавии масҷидҳоро танзим намуда, иштироқи шахсонӣ синнашон поёнтар аз 18 соларо дар ғайриҷамоатҳои ҷамъиятии динӣ манъ месозад. Ислоҳот бар қонуни дин, ки дар моҳи январ ба иҷро даромад аз созмонҳои динӣ гузориш ба давлат оид ба ҳама гуна ғайриҷамоат, тасдиқи ҳамаи имом-хатибони таъиншуда аз тарафи давлат, боло бурдани назорат аз болои таълимоти динӣ дар дохили кишвар ва ононе, ки барои гирифтани ҷунин таълимот ба хориҷ сафар мекунанд, талаб мекунад. Ислоҳот бо мақсади таъмини ҳуқуқ ва озодиҳои дигарон, низомии ҷамъиятӣ, ҳимоят аз асосоти конститусионӣ, амнияти кишвар, дифоии мамлакат, ахлоқи ҷамъиятӣ, тандурустии омма ва тамомияти арзии кишвар ба маҳдудияти озодии вичдону дин имкон медиҳад. Кумитаи дин, танзими анъана ва ҷашну маросими назди Ҳукумати Ҷумҳурии Тоҷикистон (Кумитаи дин) салоҳияти хеле васеъро соҳиб мебошад, ки он тасдиқи бақайдгирии иттиҳодияҳои динӣ, сохтумони ибодатгоҳҳо, иштироқи кӯдакон дар таълимоти динӣ ва паҳн кардани адабиёти диниро дар бар мегирад. Додгоҳи шаҳри Хучанд Абдулло Сайдуллоев, собиқ имом-хатиби масҷиди Сарисанги Хучандро бо айби таблиғи ақидаҳои Салафия ба шаш соли зиндон маҳкум намуд. Аз соли 2016 инҷониб мақомот тақрибан 20 имомро барои узвият дар созмонҳои манъшудаи ифротӣ ба зиндон андохт. Додгоҳи шаҳри Хучанд Шукрулло Аҳроров, собиқ имоми масҷиди Ихлосро барои иштирок дар созмони ифротӣ ба панҷ соли зиндон маҳкум намуд. Масҷиди мазҳаби Ҳанафия ба иҷрои ғайриҷамоатӣ аз ҷониби давлат дастгирӣ ёбандаи Шӯрои Уламо, ки он намозхонии занонро дар масҷид манъ месозад, идома дод. Мақомот ба роҳнадиҳии бақайдгирии гурӯҳҳои аққалияти динӣ, аз ҷумла Шохидони Яхво идома доданд. Ҳам созмонҳои ба қайд гирифташуда, ва ҳам ба қайд гирифта нашуда мавриди рейдҳои пулис, назорат ва басташавии маҷбурӣ қарор гирифтанд. 5-уми октябр Кумитаи давлатии амнияти миллӣ (КДАМ), гурӯҳи иборат аз 18 нафари аҳли Шохидони Яхворо, ба шумули хурдсолон, дар ҳоле, ки онҳо аз хонаи шахсӣ дар шаҳри Душанбе баъди адои ибодат мебароманд, дастгир

ТОЧИКИСТОН2

кард. Пас аз нигоҳ доштани 10 аъзои он давоми аксари рӯз, КДАМ онҳоро раҳо кард, аммо таҳдид кард, ки ба зудӣ онҳо ба ҷавобгарӣ кашида хоҳанд шуд. Гурӯҳи Шоҳидони Яхво оиди дигар маврид, ки он 21-юми январ руҳ дод хабар доданд, ки он оид ба шӯъбаи корҳои дохилии Хучанд овардани марде аз он гурӯҳ буд. Пулис дар соли 2017 хонаи он шахсро таҳти рейд қарор дода буд. Тибқи изҳороти гурӯҳ давоми пурсуҷӯи чорсоата пулис он шахсро чунон саҳт латуқӯб кард, ки он боиси зарби мағзи сари вай шуд, ва зарурат бар кӯмаки фаврии тиббии он мард пайдо шуд. Мақомот ба азият додани занони ҳичобпӯшу мардони ришмонда идома доданд ва кормандони давлат боз ҳам изҳоротҳоеро, ки аз пӯшидани либоси «ғайрианъанавию бегона» ба шумули либоси динӣ дилсард месозад, интишор намуданд. Мутобиқи хабари созмони ғайридавлатии Форум 18 дар таърихи 28 сентябр мақомот дар роҳҳои наздишаҳрии пойтахт роҳбандҳо гузошта мошинҳои дар он мардони ришдору занони ҳичобпӯш саворро боз медоштанд. Пулис он мардонро маҷбуран ба сартарошхона барои тарошидани риш фиристода, аз занон талаби кашидани ҳичобу пӯшидани рӯймолҳоро ба тавре, ки гардани занҳоро наменпӯшонид маҷбурмесохтанд.

Гурӯҳи ба Давлати исломии Ироқу Шом (ДИИШ) савганди вафодорӣ масъулияти куштори ҷаҳор сайёҳ, ба шумули ду амрикоӣ ва маҷрӯҳ сохтани се нафари дигар, зимни рондани ҳамлагарон аз болои дучархаронон ба дӯш гирифт. Мақомот гуфтанд, ки раҳбари гурӯҳ узви ҳизби манъшудаи Наҳзати Исломии Тоҷикистон аст, ки ҳукумат онро дар соли 2016 ғайриқонунӣ эълон карда буд. Аъзои ҷомеаи масеҳӣ хабар доданд, ки дар вилояти Хатлон қабристонҳои масеҳӣ дар он вилоят мавриди беҳурматӣ қарор гирифта, панҷара, салиб, ёдгориҳои сангӣ ва нигорҳои сари қабр аз сабаби арзиши оҳанашон тороч гаштаанд. Шаҳрвандон умуман ба муҳокимаи азияти иҷтимоӣ ва ё таъйиз бар асоси эътиқод нохоҳам буда, баъзе аз шахсон, ки аз ислом ба мазҳаби дигар тағир карда буданд хабар доданд, ки мавриди танбеҳи иҷтимоӣ қарор гирифтанд.

Кордори ва кормандони сафорат ҳукуматро ба риояи ўҳдадорӣҳои худ ба эҳтироми озодии дин ташвиқ намуданд. Кормандони сафорати ИМА инчунин оид ба маҳдудиятҳо аз ҷониби давлат бар русуми динӣ, аз ҷумла иштироки занону хурдсолон дар маросими динӣ, радсозии кӯшишҳои аз қайд гузаштани созмонҳои ақаллиятҳои динӣ, маҳдудиятҳо дар таҳсили динии ҷавонон, азияти шахсони либоси динӣ пӯшида ва маҳдудсозии нашр ва ё ворид намудани адабиёти динӣ ибрази нигарониҳо карданд. Барои баррасӣ намудани ҳамин масоил ва муҳокимаи нигарониҳо оид ба аз тарафи ҳукумат маҳдудсозии тавоноии адои озоди русуми динии худ аз сӯи гурӯҳҳои

ТОЧИКИСТОНЗ

ақаллиятҳои динӣ, кормандони сафорат бо раҳбарони созмонҳои динӣ ва ҷомеаи шаҳрвандӣ мулоқот намуданд.

Аз 28-уми ноябр, тибқи бахши 402(б)-и Қонун, котиби давлатии ИМА кишвари Тоҷикистонро бо сабаби машғул будан ва ё таҳаммули нақзҳои шадиди озодиҳои динӣ бори дигар чун «Кишвари нигаронии хос» муқаррар намуд. Котиби давлатӣ инчунин ба далели мувофиқат аз манфиатҳои миллии ИМА аз бекор намудани таҳримҳое, ки бо талаби чунин мақом гирифтани кишвар бармеоянд эълон дошт.

Бахши I. Демографияи мазҳабӣ

Ҳукумати Амрико теъдоди умумии аҳолии кишварро ба 8.6 миллион (арзёбӣ аз моҳи июли соли 2018) медонад. Мувофиқи маълумоти коршиносони маҳаллии илмӣ, аҳоли зиёда аз 90 фоиз мусулмонон буда аксарият пайрави мазҳаби суннии Ҷанафия мебошанд. Тахминан 4 фоизи мусулмонон аҳли шиаи Исмоилия, ки аксари онҳо дар Вилояти Худмухтори Бадахшони Кӯҳӣ, ки дар шарқи кишвар ҷойгир аст, сукунат доранд.

Ақаллиятҳои дигари динӣ ба худ масеҳиён, баҳоӣҳо, аъзоёни ҷамъияти байналмиллалӣ Шуури Кришно (Ҷаре Кришна), ва яҳудиён ҳастанд. Гурӯҳи калонтарини масеҳӣ калисои православию русӣ буда, дар кишвар инчунин баптистҳо, католикҳои римӣ, Адвентистҳои Рӯзи Ҷафрум, Шоҳидони Яҳво, лютеранҳо ва дигар протестантҳо ҳастанд.

Бахши II. Мақоми эҳтироми ҳукумат ба озодии динӣ

Доираи ҳуқуқӣ

Конститутсия мамлакатро чун кишвари дунявӣ эълон дошта, «ташкilotҳои динӣ бояд аз давлат ҷудо буда ба умури давлат даҳлат нақунанд». Мутобиқи Конститутсия, ҳар касе ҳаққи танҳо ва ё яқҷоя пайравӣ кардани дин ва ё пайравӣ нақардан ба дин ва дар расму маросимҳои динӣ иштирок карданро соҳиб аст.

Таъсису фаъолиятҳои он иттиҳодияҳои диние, ки нақодпарастӣ, миллатгарой, хусумат, нафрати иҷтимоӣ ва диниро тарвиҷ ва ё ба зӯран сарнагун сохтани низоми конститутсионӣ ва ба ташкили гурӯҳҳои муссалаҳ даъват меқунанд, манъ аст. «Шаҳрванд ба иштирок дар ташкили аҳзоби сиёсӣ ба шумули хислати демократӣ, динӣ ва ё атеистӣ дошта ҳақ дорад».

ТОҶИКИСТОН4

Конститутсия «таблиғу тарвиче», ки хусумати диниро тарғиб менамояд, манъ кардааст. Тибқи муқаррароти Конститутсия, ақидаи ҳеҷ яке аз аҳзоби сиёсӣ, иттиҳодияи ҷамъиятӣ ва ё динӣ, ҳаракат ва ё гурӯҳ чун идеологияи давлатӣ эътироф гашта наметавонад.

Қонун таҳрик додани адоват, хусумат, ё низоъро бар асоси дин ва инчунин таҳқиру озори ҳиссиёти динии дигар шаҳрвандонро манъ кардааст.

Қонун ифротагароиро чун ғаёлияти шахсони алоҳида ва созмонҳо, ки ҳадафашон бесуботсозӣ, сарнагунсозии соҳти конститутсионӣ ва ё забти қудрат аст, шарҳ медиҳад. Ин шарҳ ба худ инчунин барангехтани нафрати диниро шомил месозад.

Қонун ҳар гурӯҳ ё одамонро, ки ба якдигар бо ҳадафи динӣ ҳамроҳ мешаванд чун иттиҳодияи динӣ шарҳ медиҳад. Ин иттиҳодияҳо, ки бо мақсади «ичрои ибодати якҷояи динӣ» ташкил шудаанд, ба ташкилоту ҷамоатҳои динӣ тақсим мешаванд, қонун онҳоро низ шарҳ додааст. Барои қонунан амал кардан иттиҳодияву ташкилотҳои динӣ бояд худро бо ҳукумат ба қайд гиранд, ки он раванд аз ҷониби Кумитаи дин назорат мешавад.

Иттиҳодияи динӣ иттиҳодияи ихтиёрии пайравони як дин мебошад, ки бо мақсади баргузори ибодати муштарак таҷлили маросимҳои динӣ, таълими динӣ ва инчунин паҳн кардани эътиқодҳои динӣ ба роҳ монда шудааст. Барои ба қайд гирифтани иттиҳодияи динӣ гурӯҳи ҳадди ақал 10 нафари болотар аз синни 18 сола бояд аз мақомоти маҳаллӣ шаҳодатнома дарёбад, ки он барои тасдиқи он ки пайравони ин гурӯҳ дар ин маҳал ақаллан панҷ сол зиндагӣ мекунанд дода мешавад. Сипас гурӯҳ бояд исботи шаҳрвандии аъзоёни таъсисдиҳандаи худро якҷо бо суроғаву санаи таваллуди онҳо ба Кумитаи дин супорад. Ин гурӯҳ бояд оид ба эътиқод ва шеваҳои мазҳабии худ ҳисобот дода муносибати худро ба тарбия, оила ва издивоҷ шарҳ диҳад. Он инчунин бояд нисбати саломатии аъзоёни худ ҳуҷҷатҳо пешкаш намояд. Иттиҳодияи динӣ бояд маълумот оид ба марказҳои диниаш, ба мисли масҷидҳо, ҷамоатхонаи марказӣ (макони намозхонӣ), муассисоти динии таълимӣ, калисоҳо ва канисаҳо пешниҳод намояд. Гурӯҳ бояд дар оинномаи худ ғаёлиятҳои дар нақша доштаашро зикр намояд ва баъд аз ба қайдгирӣ ба ҳайси иттиҳодияи динӣ бояд ҳар солона аз ғаёлияташ ҳисобот диҳад, вагарна қайдаш бекор мегардад.

Ҷомеаи динӣ иттиҳодияи ихтиёрии шаҳрвандон аст, ки бо мақсади якҷо адо намудани ибодат ва қаноатсозии дигар эҳтиёҷоти динӣ ташкил ёфтааст.

ТОҶИКИСТОН5

Навъҳои ҷомеаи динӣ иборатанд аз масоҷиди ҷомеъ, масоҷиди намози панҷвақта, намозхона ва маконҳои адои ибодат. Ҷомеаи динӣ баъд аз ба қайд гузоштани худ бо Кумитаи дин бидуни ташкили шахсияти ҳуқуқӣ бар асоси оиннома фаъолият мекунад. Ҷамоаҳои динӣ бояд дар сатҳи маҳаллӣ ва ҳам миллӣ ва «бидуни ташкил намудани шахси ҳуқуқӣ» ба қайд гирифта шаванд. Ҷомеаи динӣ бояд дар доираи «моҳияту маҳдудияти фаъолияти дар оиннома дошташамал намояд.

Созмони динӣ ин иттиҳодияи ихтиёрии мустақили шахрвандон аст, ки бо мақсади адои якҷояи ибодат, гирифтани маълумоти динӣ ва паҳн кардани имони динӣ ташкил меёбад. Навъҳои созмонҳои динӣ иборатанд аз маркази ҷумҳуриявии динӣ, масоҷиди марказии ҷомеъ, ибодатхонаҳои марказӣ, муассисоти таълимии динӣ, калисоҳо ва канисаҳо. Созмонҳои динӣ шахси ҳуқуқӣ буда, дар асоси оиннома фаъолият мекунад. Онҳо метавонанд ташкилоти ноҳиявӣ, шаҳрӣ ё миллӣ бошанд.

Қонун ба иттиҳодияҳои динӣ, ки хилофи мақсад ва вазифаҳои дар оинномашон пешбинишуда фаъолият мекунад ҷазо пешбинӣ менамояд ва масъулияти ҷаримабандӣ барои чунин фаъолиятро ба зиммаи Кумитаи дин вогузор мекунад. Қонун барои ташкилу гузаронидани фаъолиятҳои динӣ бе ба қайдгирии давлатӣ, вайрон кардани оинномаи он дар бораи ташкил ва гузаронидани фаъолияти динӣ; бе иҷозат додани таълимоти динӣ, ташкили адои намоз, русум ва маросими динӣ дар ҷойҳои номатлуб ва анҷоми фаъолиятҳои берун аз марому мақсади дар оинномаи иттиҳодияи динӣ омада, ҷаримаҳо пешбинӣ намудааст. Барои бори аввал шикастани қонун шахсони алоҳида ба маблағи аз 350 то 500 сомонӣ (аз 37 то 53 доллар), раҳбарони иттиҳодияҳои динӣ ба маблағи аз 1000 то 1500 сомонӣ (аз 110 то 160 доллар) ва иттиҳодияҳои динии бақайдгирифташуда худ ба сифати воҳиди ҳуқуқӣ ба маблағи аз 5000 то 10000 сомонӣ (аз 530 то 1,100 доллар) ҷарима мешаванд. Барои ҳамин қонуншиканиҳои дар давоми сол такроршуда ҷаримаҳо ба таври зерин меафзоянд: барои шахсони алоҳида аз 600 то 1000 сомонӣ (аз 64 то 110 доллар), барои раҳбарони иттиҳодияҳои динӣ аз 2000 то 2500 сомонӣ (аз 210 то 270 доллар) ва барои иттиҳодияҳои бақайдгирифташудаи динӣ аз 15000 то 20000 сомонӣ (аз 1,600 то 2,100 доллар). Агар иттиҳодияи динӣ ба фаъолияти худ бе ба қайд гирифтани пардозад мақомоти маҳаллӣ метавонанд ҷаримаи иловагӣ банданд ва ё макони ибодатро баста намоянд.

Дар охири соли 2017 парламенти кишвар ба Қонуни оид ба озодии вичдон ва иттиҳодияҳои динӣ ислоҳот ворид намуд, ки он дар моҳи январ ба иҷро даромад. Мутобиқи он ислоҳот маҳдудият дар озодии вичдону дин, танҳо

ТОҶИКИСТОН

барои таъмини ҳуқуқи озодиҳои дигарон, тартиботи ҷамъиятӣ, ҳифзи пояҳои тартиботи конститусионӣ, таъмини амнияти миллӣ, мудофиаи кишвар, ахлоқ ва тандурустии ҷамъиятӣ ва ҳифзи тамомияти арзии мамлакат мумкин аст.

Қонуни ислоҳотшуда изҳор мекунад, ки озодии вичдон ва ибодат метавонад танҳо бо сабабҳои ба монанди таъмини ҳуқуқҳои дигарон, нигоҳ доштани тартиботи ҷамъиятӣ, таъмини амнияти давлатӣ, ҳимояи кишвар, риояи ахлоқи ҷамъиятӣ, пешбурди саломатии мардум ва ҳифзи тамомияти арзии мамлакат маҳдуд карда шавад. Ислоҳот инчунин шартгузори он шуд, ки ҳеч ҳизб, созмони динӣ ва ё ҷамъиятӣ, ҳаракат ва ё гурӯҳро наметавон чун идеологияи миллӣ эътироф кард. Он фаъолиятҳои диние, ки наҷодпарастӣ, миллатгароӣ, хусумат, нафрати иҷтимоиву диниро тарвиҷ карда ва ё ба сарнагунсозии сохтори конститусионӣ ва ё ба ташкили гурӯҳҳои мусаллаҳ даъват мекунад, манъ мебошад. Бо мақсади пешгирӣ аз омӯзишҳои ғайриқонунӣ, таблиғи интишори ақидаҳои ифротӣ, нафрати динӣ ва хусумат, қонуни ислоҳшуда инчунин изҳор медед, ки давлат назорати худро аз болои таълимоти динӣ нигоҳ медед.

Ислоҳоти мазкур Қумитаи динро дар амри эҷоди қоидаҳои татбиқи сиёсати давлат дар соҳаи дин ба монанди дастурамали мушаххаси гузаронидани маросимҳои динӣ ба таври васеъ қудратманд месозад. Қумитаи дин салоҳияти фарохеро, ки он аз ҷумла тасдиқи бақайдгирии иттиҳодияҳои динӣ, сохтумони ибодатгоҳҳо, иштироқи қӯдакони дар таълимоти динӣ ва паҳн кардани адабиёти динӣ соҳиб мебошад.

Давлат фаъолиятҳои иттиҳодияҳои диниро, ки ба иҷрои ташрифоти мазҳабӣ алоқаманданд ва таҳияву қабули санадҳои ҳуқуқие, ки ҷиҳати татбиқи сиёсати давлат оид ба озодии вичдон ва иттиҳодияҳои динӣ қабул мешаванд, назорат мекунад. Иттиҳодияҳои динӣ бояд оид ба сарчашмаҳои даромад, феҳристи молу мулк, хароҷот, адади кормандон ва миқдори музди кор, андози супоридашуда ва дигар маълумоти аз тарафи сохтори давлатии дахлдори умури дин хостаро, фароҳам созанд.

Қонун «мақоми махсус»-и илми фикҳи мазҳаби суннии Ҷанафияро дар робита бо фарҳангу ҳаёти рӯҳии кишвар эътироф мекунад.

Қумитаи дин муассисаи давлатиест, ки асосан ӯҳдадор бар назорату татбиқи ҳамаи қонунҳои ба дину мазҳаб робита дошта мебошад. Маркази омӯзишҳои

ТОЧИКИСТОН7

исломии назди Дастгоҳи Президент барои мушаххас сохтани сиёсати давлат оид ба дин ёрӣ мерасонад.

Қонун адои намози исломиро танҳо дар чаҳор макон мушаххас кардааст: масҷид, қабристон, хона ва мазорҳо. Қонун бақайдгирӣ, андоза ва макони масҷидро танзим намуда шумораи масҷидҳоро ба маҳалле ки адади мӯйяни аҳоли дорад вобаста месозад. Масҷидҳои ҷомеъ, ки барои адои намози ҷумъа аз тарафи адади сершумори намозхонон омодаанд ва инчунин масҷиди намози панҷвақта дар маконҳои мумкинанд, ки аҳолиаш аз 10000 то 20000 бошад ва масҷидҳои намози панҷвақтаро, ки танҳо барои адои рӯзмарраи намози панҷвақта мебошанд метавон дар маҳалле, ки аҳолиаш аз 100 то 1000 нафар аст бунёд кард. Дар шаҳри Душанбе эҷоди масҷидҳои ҷомеъ дар маҳаллаҳои аҳолиашон аз 30000 то 50000 ва масҷиди намози панҷвақта дар маҳаллаҳои аҳолиашон аз 1000 то 5000 иҷозат дода мешавад. Қонун бунёди як «масҷиди марказии ҷомеъ» дар ҳар ноҳияро иҷозат дода, дигар масҷидро тобеъи он месозад.

Масҷид бар асоси оинномаҳои худтарҳнамуда дар биноҳое, ки аз тарафи ташкилотҳои динии аз муассисоти давлатӣ иҷозатёфта бунёдшуда ва ё аз тарафи шаҳрвандони алоҳида ва ё бо кӯмаки аҳолии умум биногашта амал мекунад. Қонун мегӯяд, ки интихоби сархатибон (пешвои адои намоз дар масҷиди марказии ҷомеъ, ки аз тарафи давлат тасдиқшудааст) имом-хатибон (пешвои адои намоз дар масҷиди ҷомеъ, ки аз тарафи давлат тасдиқшудааст) ва имомҳо (пешвои адои намоз дар масҷиди панҷвақта) бояд бо ҳамоҳангӣ бо « сохтори дахлдори давлатӣ оид ба умури дин» сурат гирад. Кумитаи дин бояд имом-хатибону имомҳои аз тарафи муассисони ҳар масҷид интихобшударо тасдиқ намояд. Мақомоти маҳаллӣ тасмими ҷудо намудани замин барои сохтмони масҷидҳоро бар ӯҳда доранд, ки он бо ҳамоҳангӣ бо «сохтори дахлдори давлатӣ оид ба умури дин» сурат мегирад. Кумитаи дин масъули тартибу танзими мундариҷаи мавъизаҳои намози ҷумъа мебошад.

Қонун таҷлилҳои шахсӣ ба шумули тӯй, ҷаноза ва таҷлили мавлуди муборакро танзим мекунад. Қонун шумораи меҳмонон, русуми тақдими тӯхфа ва дигар маросимҳоро маҳдуд месозад. Қонун изҳор медорад, ки ибодати оммавӣ, анъаноти динӣ ва маросимҳо бояд мутобиқи қоидаҳои иҷроӣ ҳамоиш, роҳпаймой, тазохурот ва гашту гузори осоиштаи дар дигар моддаҳои қонун иброзшуда иҷро гарданд. Қонун қурбонии суннатии ҳайвоноти хонагиро дар маросимҳои рӯзи ҳафту чили баъд аз марг ва таҷлили бозгашти зоиронро аз ҳаҷ манъ месозад.

ТОҶИКИСТОН

Тибқи қонун, «шахсони воқеӣ ва ҳуқуқӣ вазифадоранд, ки арзишҳои фарҳанги миллӣ, аз ҷумла забони давлатӣ ва либоси миллиро ҳимоя намоянд». Мутобиқи шарҳи маъмулӣ «либоси миллӣ» пӯшидани ҳичобро дар бар намегирад. Кодекси ҳуқуқвайронкунии маъмуриӣ мондани риш, пӯшидани ҳичоб ва ё дигар либоси диниро ба ҳайси қонуншиканӣ номбар намекунад.

Қонун ба ташкилотҳои бақайдгирифташудаи динӣ истехсол, содир, ворид ва паҳнсозии адабиёти динӣ ва маводи мазмуни диниро бо розигии пешакии мақомоти дахлдори давлатӣ иҷозат медиҳад. Танҳо иттиҳодия ва ташкилотҳои бақайдгирифташудаи динӣ ҳаққи таъсиси корхонаҳои нашри адабиёту маводи мундариҷаи динӣ доштарадоранд. Чунин адабиёту мавод бояд номи пурраи ташкилоти диние, ки онро истехсол мекунад дошта бошад. Қонун ба мақомоти давлат иҷозат медиҳад то ҷаримаҳои барои беиҷозати Кумитаи дин истехсол, содир, ворид, фурӯш ва ё паҳнсозии адабиёти мундариҷаи динӣ доштарадоритонанд. Мутобиқи қонун, аз вайронкунандагони қонун метавон адабиёти мазкур мусодира шуда ва инчунин аз 1500 то 3500 сомонӣ (аз 160 то 370 доллар) барои шахсони алоҳида, аз 2500 то 7500 сомонӣ (аз 270 то 800 доллар) барои корманди давлатӣ ва аз 5000 то 15000 сомонӣ (530 то 1600 доллар) барои шахсони ҳуқуқӣ, шумули ҳар гуна ташкилотҳо ҷарима ситонида шавад. Тибқи қонун, аз вайронкунандагон бояд адабиёти мазкур мусодира шуда, инчунин аз 1500 то 3500 сомонӣ (аз 160 то 370 доллар) барои шахсони воқеӣ; аз 2,500 то 7,500 сомонӣ (аз 270 то 800 доллар) барои мансабдорони давлатӣ; ва аз 5000 то 15,000 сомонӣ (530 то 1600 доллар) барои шахсони ҳуқуқӣ, категорияе, ки ҳамаи ташкилотҳоро дарбар мегирад, ҷарима ситонида шавад.

Қонун иштироки ҷавонсолони синнашон аз 18 поёнро дар «фаъолиятҳои оммавии динӣ» ба шумули адои намоз дар маҳалҳои намозхонии оммавӣ манъ месозад. Ба кӯдакон иҷозат ҳаст то дар ҷанозаи динӣ ва адои маросими динӣ дар хона зери назорати волидайн анҷом диҳанд. Қонун иҷозат медиҳад то кӯдакон дар фаъолиятҳои динӣ чун қисме аз барномаҳои мушаххаси таълимӣ дар муассисоти салоҳиятдори динӣ иштирок намоянд.

Қонун талаб мекунад то тамоми муассисот ва ё гурӯҳе ки хоҳиши тадриси диниро доранд бояд аз Кумитаи дин иҷозат дарёбанд, аммо дар амалия чунин иҷозат дода намешавад. Масҷиди марказии ноҳия метавонанд дар назди худ мадраса ки он танҳо барои хатмкунандагони мактабҳои миёна боз аст дошта бошанд. Масҷидҳои дигар, дар ҳолати аз қайди давлатӣ гузаштан, метавонанд мувофиқи оинномаи худ ва ҳангоми ҷониби ҳукумат иҷозатнома дода шудан ба талабагони хурдсолтар таълими динии ғоибона диҳанд.

ТОҶИКИСТОН

Бо иҷозати хаттии волидайн қонун иҷозат медиҳад то берун аз соатҳои хатмии мактаб, хурдсолону ҷавонони синни аз 7 то 18, дар муассисоти ба қайд гирифташуда таълими динӣ гиранд. Мутобиқи қонун он таълим набояд такрори дарсҳои аллақай дар барномаи мактаб омадаи динӣ бошад. Кумитаи дин масъули назорати масоҷиди саросари кишвар ҷиҳати иҷрои он муқаррарот мебошад.

Мутобиқи маълумоти Кумитаи дин, волидайн метавонанд фарзандони худро дар хона бо ибрази хоҳиши кӯдак, омӯзиши динӣ диҳанд. Қонун тадриси динро дар хона ба шахсони аҳли он оилаи мазкур набуда манъ месозад. Қонун маҳдудиятҳоро барои фиристодани шахсон барои омӯзиши динӣ ба хориҷ, эҷоди робита бо созмонҳои динӣ дар хориҷ бе иҷозати Кумитаи динро ниғаҳ медорад. Барои дарёфти ҳаққи омӯзиши динӣ дар хориҷ шогирдон бояд мактаби миёнаро дар кишвар хатм намуда ба яке аз аз донишгоҳҳои, ки дар кишвари мувофиқ расмӣ бошад, дохил бошанд. Қонун барои вайрон кардани ин маҳдудиятҳо аз 2500 то 5000 сомонӣ (аз 270 то 530 доллар) ҷарима пешбинӣ мекунад.

Кишвар ӯҳдадори тавофуқи Мушоҳидаи байналмилаллии ҳуқуқи шахрвандӣ ва сиёсӣ аст.

Чорабиниҳои давлат

Гурӯҳи Шоҳидони Яҳво хабар дод ки 21-уми январ мақомот як марди узви ин гурӯҳро ба шӯъбаи корҳои дохилии шаҳри Хучанд ҳозир намуданд. Дар соли 2017 пулис хонаи ӯро рейд карда буд. Сарчашмаҳои гурӯҳи Шоҳидони Яҳво ибраз доштанд, ки дар таи истинтоқи ҷаҳорсоата пулис он шахсро чунон саҳт латуқӯб намуд, ки он боиси такони мағзи сар ва дархости кӯмаки фавқуллодаи тиббӣ гардид. Афсари пулис аз паи вай ба беморхона рафта, кормандони онро зери фишори надодани санҷишҳои тиббӣ гузошта, духтурро барои навиштани хулосаи бардурӯғи тиббӣ, ки он мавҷудияти захмҳои инкор мекунад, маҷбур сохт. 1-уми феврал сардори шӯъбаи корҳои дохилӣ ва сардори шӯъбаи тафтишоти ҷиноятӣ ҷабрдида ва завҷашро барои бозпурсӣ ба пулис хостанд. Пулис фармон дод то онҳо аз узвиат дар гурӯҳи Шоҳидони Яҳво изҳорнома бинависанд. Аз тарси ҷони худ ин ҷуфт ба шаҳри дигар кӯчид.

Мутобиқи хабарҳои матбуот аз 22-юми апрел, додгоҳи шаҳри Хучанд Абдулло Сайдуллоев, собиқ имом-хатиби масҷиди панҷвақтаи Сарисангро ба шаш соли зиндон маҳкум намуд. Мақомот ӯро дар таблиғи ғояҳои мазҳаби

ТОҶИКИСТОН¹⁰

Салафия айбдор карданд. Сайдуллоев дар солҳои 2004-2006 дар мадрасае дар Арабистони Саудӣ таҳсил намуда баъд аз бозгашт шуғли рӯхониро гирифта буд. Пулис ӯро дар соли 2017 баъди он ки мақомоти ҳифзи ҳуқуқ аз хонаи ӯ 200 нусха аз адабиёти манъшударо забт намуд ва он аз тарафи ҳукумат чун адабиёти ифротӣ шарҳ гардид, боздошт кард.

Аз соли 2016 то ин дам ҳукумат тахминан 20 имомро дар вилояти Суғд барои узвият дар гурӯҳҳои ифротии мамнӯъ ба зиндон маҳкум намуд. Аксари онҳо маълумоти диниро дар хориҷ гирифтаанд. Валекин созмонҳои маҳаллӣ ва байналмиллалӣ ҳуқуқи башар гуфтанд ки ҳукумат бо баҳонаи мубориза алайҳи терроризму ифротгароӣ ҳукумат ходимони муҳолифро сарқӯб сохт.

30-уми апрел Радиои Озодӣ хабар дод, ки додгоҳи шаҳри Хучанд Шукрулло Аҳроров, собиқ имоми масҷиди Ихлосро барои иштирок дар ҳаракати Ихвон-ул-Муслимин ки ҳукумат онро дар соли 2006 ба унвони созмони ифротӣ манъ кардааст, ба панҷ соли зиндон маҳкум кард. Қарори додгоҳ инчунин изҳор дошт, Аҳроров соли 2015 ғояҳои ифротгаронаро ба намозгузори масҷид мавъиза карда буд. Додгоҳ гуфт, ки афсарони ҳифзи ҳуқуқ аз хонаи Аҳроров адабиёти динии ғайриқонунӣ забт карданд. Пулис Аҳроровро бо он банди кодекси ҷиноятӣ, ки оид ба иштирок дар фаъолияти ҳизбҳои сиёсӣ, анҷуманҳои ҷамъиятӣ, ташкилотҳои динӣ ва ғайра, ки бо қарори додгоҳ манъ шудаанд, айбдор намуд.

Дар моҳи декабр пулис Муҳтадӣ Абдулқодировро каме пас аз бозгашташ баъд аз чаҳор соли қар дар Арабистони Саудӣ дастгир намуд. Манобеъ хабар доданд, ки пулис ӯро барои иртибот бо аҳли Салафия, ки онро додгоҳи олии кишвар аз соли 2009 манъ кардааст ҳабс намуд. Пеш аз бозгашташ аз Арабистони Саудӣ, вазорати қорҳои дохилӣ бо вай аз тариқи шабакаи иҷтимоӣ дар тамос шуда қавл дод, ки агар ӯ мазҳаби Салафияро тарк намояд тамоми айбҳо аз вай кашида мешаванд. Абдулқодиров розӣ гашт ба вазорат «номаи тавба»-ро навишт, вале боз ҳам имконияти ба 8 соли зиндон маҳкум шудандро дошт.

Дар моҳи сентябр марзбонони кишвари Беларус Парвиз Турсунов, собиқ футболбози тоҷикро бо дархости истирдод аз тарафи ҳукумати Тоҷикистон дастгир карданд. Ҳукумат истирдоди ӯро бо далели узвият дар гурӯҳи салафия хоста буд. Турсунов ва аъзои хонаводааш аз Украина ба сарҳади Беларус бо мақсади расидан ба Лахистон ва дархости паноҳҷӯӣ дар онҷо гузашта буд. Дар моҳи ноябр мақомоти Беларус дархости истирдодро рад

ТОҶИКИСТОН 11

намуда вайро пас ба Украина фиристоданд. Турсунов дар охири сол дар ҳоли ҳабс дар Украина боқӣ монда буд.

Баҳром Холматов, собиқ воизи калисои протестантии Сунмин Сунбогим дар шаҳри Хучанд дар зиндон боқӣ монд ва радди иқдоми дуввумин тачдиди назари парвандаашро идома дод. Ҳамсари вай изҳор дошт, ки вай ўро дар зиндон хабар гирифт ва гуфт, ки шавҳараш хуб менамуд, валекин мақомот моҳҳо барои хабаргирӣ иҷозат надоданд ва нагузоштанд мактубҳои пуштибонӣ ки аз масеҳиёни ҷаҳон барояш расида буданд, ба вай супоранд. Баъди он ки созмони Форум 18 бо мақомоти зиндон оид ба мактубҳо дар тамос шуд онҳо гуфтанд, ки ҳоло он мактубҳо ба Холматов мерасанд.

Тибқи хабари гурӯҳи Шоҳидони Яҳво 5-юми октябр, Кумитаи Давлатии Амнияти Миллӣ (КДАМ) 18 нафар аз аҳли ин гурӯҳ, аз он ҷумла ноболиғонро ҳангоме, ки як ҳавлии шахсӣ дар шаҳри Душанберо баъди адои маросими динӣ тарк мекарданд боз дошт. Пулис баъдан 8 ҷавонзанро озод намуд, валекин боқимонда гурӯҳи иборат аз 10 нафар марду занро зери боздошт ниғаҳ дошта танҳо баъди бозпурсӣ дертар он рӯз раҳо кард. Тибқи хабарҳо Кумитаи Давлатии Амнияти Миллӣ (КДАМ) таҳдид намуд, ки онҳо ба зудӣ айбдор ва ба додгоҳ кашида мешаванд. 24-ум ва 30-уми январ гурӯҳи Шоҳидони Яҳво гуфтанд ки дар шаҳраки наздики шаҳри Хучанд, пулис беш аз дувоздаҳ нафар аъзои он гурӯҳро даъватнамуда онҳоро нисбати «гузариш аз ислом ба масеҳият» бозпурсӣ намуданд. Пулис аз онҳо талаб кард то бозпас ба мазҳаби худ бипайванданд.

2-уми октябр расоинаҳо хабар доданд, ки Даниил Исломов, узви гурӯҳи Шоҳидони Яҳво баъди шаш моҳи зиндон, ки ба онро барои сарпечӣ аз даъвати аскарӣ гирифта буд ба қисми ҳарбӣ дар шаҳри Бохтар (собиқ Кӯрғонтеппа) фиристода шуд. Агарчи Исломов хеле зуд аз аскарӣ озод карда шуд ҳукумат инчунин хоҳиши адои хизмати алтернативии шаҳрвандиро ба вай надод. Стефан Штайнер, намояндаи анҷумани аврупоии Шоҳидони Яҳво ба расонаҳо гуфт, ки дар асл мақомот Исломовро ду бор ҷазо доданд: бори аввал бо ҳукми зиндон ва бори дуввум бо маҷбуран пӯшонидани либоси низомӣ. Бар иловаи зиндон шуданаш Исломов шаш моҳро дар боздоштгоҳи пеш аз судӣ гузаронд. Дар охири сол Исломов дар ҳоли аз ҳабсу зиндон шуданаш арзи шикоят намудан ба Шӯрои Ҳуқуқи Башари СММ буд.

Дар моҳи ноябр хонандаи ҳаштсолаи мактаб ва узви гурӯҳи Шоҳидони Яҳво ва сокини шаҳри Конибодом дар шимоли кишвар барои рад кардани хондани сурудҳои миллӣ ва пӯшидани либоси мактабӣ, ки он нишонаҳои давлатӣ ба бар

ТОҶИКИСТОН¹²

дошт ба маъмурияти мактабаш хабар дода шуд. Ҷро чун «хоин» тамға зада бо хоричшавӣ таҳдид намуданд. Тибқи хабарҳо, 28-юми ноябр, баъди шикоят аз мактаб, пулис он писарро ба шӯъбаи корҳои дохилӣ бурда бе воқиф сохтани волидайн ба вай ҳучраи зиндонро нишон дод. Прокуратураи шаҳр барои «номақбул тарбия намудани фарзандаш» бо дидани чораҳо ба муқобили модари он писар таҳдид намуд. Хеле зуд баъди он ҳодиса пулиси шаҳри Конибодом дар муқобили модари он писар парвандаи ҷиноятӣ боз кард валекин аз ҷӣ гуна гӯё ҷиноят содир кардани он зан шарҳ надод. 11-юми декабр пулис вайро хаттӣ ба шӯъбаи корҳои дохилӣ даъват намуд валекин он зан аз иҷрои он даъват даст кашид.

Дар 21-уми август расонаҳо хабар доданд, ки пулис баъди намози иди Қурбон якчанд ҷавонмарди ришдорро дар назди масҷиди шаҳраки Обигарм дастгир кардааст. Маълумоте оид ба шахсияти афроди дастгиршуда вучуд нашошт.

Дар моҳи ноябр пулис се сокини деҳаи Рукнободи ноҳияи Панҷакентро ба шумули ду наврас бо айби ҳамкорӣ бо гурӯҳҳои ифротӣ боз дошт. Сокинони деҳа гуфтанд, ки ин се шахс барои гузоштани аломати «лайк» дар мавзӯҳои мазмуни ифротӣ дошта дар шабакаҳои иҷтимоӣ дастгир шуданд.

Мақомот ба монета шудани бақайдгирии давлатии аъзои гурӯҳҳои ақаллиятҳои динӣ аз ҷумла Шоҳидони Яҳво ба сифати анҷуман идома доданд.

Расонаҳо хабар доданд, ки ҳукумат аз адои ҷанозаи тақрибан 50 нафар аз зиндониён дар исёни моҳи ноябр дар маҳбаси шаҳри Хучанд кушташуда иҷозат надод. Модари яке аз маҳбусони кушташуда гуфт, ки мақомот ҷасади онро ба қабристони Хучанд оварда ба зудӣ гӯр карданд ва ба аъзои оилааш ба наздик шудан ба тобути ӯ ё адои маросими дафн иҷозат надоданд. Ба гуфти вай аз қавли пулис ҳама маросим аллақай дар зиндон иҷро гардида буданд.

Кормандони расмӣ ба андешидани чораҳо ки ба гуфти онҳо барои пешгирии ҳамроҳшавии шахсон ва ё иштироқашон дар созмонҳои ба фикри онҳо ифротгаро равонашуда идома дода ба ҳабу боздошти шахсони дар аъзогӣ ва ё дастгирии созмонҳои манъшуда шубҳа гардидаанд, идома доданд. Ин гурӯҳҳо аз Ҳизб-ут-Таҳрир, Ал-Қоида, Ихвон-ул-Муслимин, Толибон, Ҷамоати Таблиғ, Гурӯҳи Исломӣ (Ҷамъияти Исломии Покистон), Ҳаракати Исломии Туркистони Шарқӣ, Ҳизби Исломии Туркистон (собик Ҳаракати Исломии Ўзбекистон - ҲИЎ), Лашкари Тоибо, Тоҷикистони Озод, Созмони

ТОҶИКИСТОН¹³

Таблиғот, гурӯҳҳои Салафӣ, Ҷамоати Ансоруллоҳ ва Ҳизби Наҳзати Исломии Тоҷикистон (ҲНИТ) иборатанд.

21-уми апрел расонаҳо аз мулоқоти миёни сардори раёсати вазорати корҳои дохилӣ дар шаҳри Душанбе генерал Шариф Назарзода ва имом-хатибони масоҷиди маҳаллӣ хабар доданд. Назарзода имом-хатибонро оғаҳ намуд то аз рафтори аҳли масоҷиди худ хушёр буда нисбати он ибодаткунандагоне, ки суннати мазҳаби ҳанафӣро наменпазиранд, диққат диҳанд. Назарзода инчунин рӯҳонихоро барои камбудии ҳамкориҳои кофӣ бо мақомоти ҳифзи ҳуқуқ дар мубориза алайҳи ифротгарӣ сарзаниш намуд. Тибқи хабарҳо Назарзода суханонашро бо нишон додани аксҳои 20 имом-хатиби дар вилояти Суғд бо айби ифротагарӣ ба ҳукмҳои тулонӣ зиндоншуда, тақвият дод.

Дар нишасти матбуотии аз 2-юми август раиси шӯъбаи корҳои оид ба дини вилояти Суғд Сӯҳроб Рустамзода аз барканор шудани 16 имом-хатиб эълон кард. Рустамзода изҳор дошт, ки онҳо аз санҷиш нагузаштанд. Дар айни замон вай зикр намуд, ки ҳукумат он имомҳоеро, ки донишгоҳҳои маҳаллиро хатм намудаанд авлотар медонад. Вай инчун гуфт ки қор дар ҳама панҷ мадрасаи, ки дар вилояти Суғд ҳастанд то судури иҷозати амал аз тарафи Вазорати илму маориф дар ҳоли мавқуф боқӣ мемонанд ва онҳо бо сабаби камбудии асноди лозима зери дидабарӣ ҳастанд. Он муассисот аз соли 2013 то ин дам мавқуф мебошанд.

4-уми январ расонаҳо хабар доданд, ки даҳҳо имом аз санҷиши солона ноком шуданд. Санҷишро комиссияи иборат аз намояндагони Кумитаи дин ва аз тарафи давлат дастгирӣ шудаи Шӯрои Уламо гузарониданд. Гузориш шумораи дақиқи имомҳои ноком мондари маълум накард. Тибқи гузориш ҳукумат чунин санҷишро дар давоми нӯҳ соли охир талаб мекунад. Баъзе аз имомони аз санҷиш нагузашта изҳор доштанд, ки барканорӣ онҳо нодуруст буд. Кумитаи дин изҳор дошт, ки баъзе аз имом-хатибон ба саволҳои вобаста ба асосҳои қоидаҳои адои намоз мутобиқи мазҳаби ҳанафӣи исломи суннӣ ва фарқиятҳои диншиносӣ фикҳӣ ҷавоб дода натавонистанд. Дар нишасти матбуотӣ санаи 25-уми июл сардори раёсати анҷуманҳои динии Кумитаи дин Ҳусейн Шокиров гуфт, ки 35 имом-хатиб аз санҷиши касбӣ нагузашта аз вазифаҳои худ барканор шуданд. Мақомот имом-хатибонро барои ба саволҳои комиссияи санҷиш ҷавоб дода натавонистан аз вазифаашон сабуқдӯш намуд. Шокиров иброз дошт, ки ҳамаи саволҳо ба рӯҳонӣён 20 рӯз пеш аз санҷиш фиристода шуда буданд.

ТОҶИКИСТОН¹⁴

Масочиди пайрави мазҳаби ҳанафия ба татбиқи иҷрои фатвои шӯрои уламо, ки ширкати занонро дар намози масҷид раво намедонад идома доданд.

Созмонҳои ғайридавлатӣ хабар доданд, ки мақомот нисабати имомон маҳдудиятхоро, аз ҷумла интихоби хутбаҳои аз тарафи марказ тасдиқшуда ва инчунин манъи баъзе аз имом-хатибон ба иҷрои маросимҳои мушаххас маҳдудиятҳо бор карданд.

30-уми август расонаҳо хабар доданд, ки афсарони пулис занони ҳичобпӯш ва мардони ришмондаро дар ноҳияи Шоҳмансури шаҳри Душанбе боз доштанд. Мақомот талаб карданд, ки ин закон ҳичобашонро бикашанд ва мардон ришҳояшонро битарошанд. Мутобқи хабари Форум 18 дар таърихи 28 сентябр мақомот дар роҳҳои наздишаҳрии пойтахт роҳбандҳо гузошта мошинҳои дар он мардони ришдору занони ҳичобпӯш саворро боз медоштанд. Пулис он мардонро маҷбуран ба сартарошхона барои тарошидани риш фиристода аз закон талаби кашидани ҳичобу пӯшидани рӯймолҳо, ки гардани занро мастур намасохт бипӯшанд. Форум 18 инчунин хабар дод, ки занони ҳичобпӯш пайваста аз гирифтани муолиҷаи тиббӣ ва ё коргирӣ рад мешуданд. 30-уми сентябр Донишгоҳи давлатии омӯзгорӣ дар шаҳри Душанбе эълон дошт, ки духтарон донишҷӯёни ҳичобпӯш ба лексияҳои он донишгоҳ роҳ дода намешаванд.

2-уми март радиои Озодӣ хабар дод, ки Фатҳулло Назриев, имом-хатиби масҷиди намози панҷвақта дар ноҳияи Рашт ба президенти кишвар нома фиристода гуфт, ки афсарони пулис дар водии Рашт ба ӯ фишор оварда маҷбуран водор месохтанд, то вай номае, ки он Ҷунайдулло Ҳудоёровро барои узви Салафия буданаш маҳкум мекунад, имзо намояд. Ҳудоёров қаблан мақомоти маҳаллиро дар расонаҳои иҷтимоӣ танқид намуда 22-уми январ ҳабс гардида буд.

Расонаҳо хабар доданд, ки Кумитаи дин имоми масҷидро дар ноҳияи Панҷакент барои надонистани суруди миллӣ (гимн) аз вазифааш сабукдӯш намуд. Нақибхон Қориев сокини деҳаи Ёрии ноҳияи Панҷакент, ки дар аввали сол имоми масҷид буд дар моҳи июн дар санчиши дар шаҳри Душанбе доиршуда иштирок намуд. Вай ба расонаҳо гуфт, ки танҳо 27-уми август мақомот ба вай аз натиҷаи санчиш хабар дода ба ҷои вай дигар рӯҳониро таъин намуданд. Вай изҳор дошт, ки ҳангоми санчиш дар изтироб буда пурра қоидаи адои ҳаҷро қироат карда натавонист, вале ба қавл вай суруди миллиро медонад ва поре аз онро хонда буд. Мақомот дар идораи маҳаллии Кумитаи дин бо ишора бар он, ки Қориев суруди миллиро

ТОҶИКИСТОН15

намедонад ва инчунин дар ҷавоби саволҳои оид ба ҷӣ гуна адо намудани намоз мушкилӣ кашид, тасдиқ намуданд, ки Қориев барканор гаштааст. Саидҷон Шодиев, сардори идораи дин гуфт, ки Қориев дар ду имкони супоридани санҷиш ноком монд ва метавонад барои аз нав ишғол намудани вазифааш ба санҷиши дигар ариза диҳад.

Якчанд сарчашма аз табдили масҷид ба муассисоти дигар хабар доданд. Дар зимни нишасти матбуотии 24-уми январ раиси шаҳри Исфара Дилшод Расулзода гуфт, ки дар соли 2017 ҳукумат аз сабаби бад будани ҳолати санитарияшон 45 масҷидро дар шаҳри Исфара баст. Тибқи ин қарор расмӣ сокинони маҳал пешниҳод намуданд то ин масҷидҳо ба дигар гуна муассисоти ҷамъиятӣ, яъне боғчаи бачагон ва муассисоти тиббӣ таъдил дода шаванд. Дар нишасти матбуотии 30-уми январ раиси ноҳияи Бобочон Ғафуров Зариф Ализода гуфт, ки мақомот дар соли 2017 46 масҷидро барои бе иҷозат фаъолият намуданашон дар ин ноҳия баст. Ализода гуфт, ки ҳукумат масҷидҳои ба ном «ғайриқонунӣ»-ро ба марказҳои хизмати маишӣ, корхонаҳои дӯзандагӣ, марказҳои омузиши ҳунарҳо, марказҳои тичоратӣ ва дигар навъи муассисот таъдил дода истодааст.

Зимни нишасти матбуотии 25-уми июл раиси Кумитаи дин Сулаймон Давлатзода изҳор дошт, ки ба баъзе аз масҷидҳои пештар баста шуда метавон иҷозати аз нав бозшавиро дод. Тибқи гуфтаҳои Давлатзода барои дида баромадани мавридҳои басташавӣ ва мусоидат барои аз нав бозшавии масҷидҳо гурӯҳи кории байниидоравие ташкил дода шудааст. Давлатзода гуфт, ки маҳаллаҳои ҳастанд, ки дар онҳо ду-се масҷид ба қайд гирифта шудааст ва ҳоло он, ки дар дигар маҳаллаҳо ягон масҷид ё анҷумани динӣ нест. Гурӯҳи кории байниидоравӣ ин мавридҳоро баррасӣ намуда бар асоси натиҷаи кори он қарорҳои мувофиқ қабул хоҳанд шуд. Вай инчунин изҳор дошт, ки ҳангоме ки парламент дар соли 2017 ба қонуни оид ба дин ислоҳот ворид намуд, «ҳамаи анҷуманҳои динӣ бояд аз ҷараёни азнавбақайдгирӣ мегузаштанд вале чанде аз барои хунукназарии худ чунин накарданд, ки он боиси баста шудани баъзе аз масҷид гардид».

Дар нишасти матбуотии 5-уми феврал мақомоти Кумитаи дин изҳор доштанд, ки ҳукумат 1938 масҷидро, ки бедони иҷозат фаъолият мекарданд ба марказҳои фарҳангӣ, тиббӣ, боғчаи бачагон, чойхонаҳо ва ё маскани истиқоматӣ барои оилаҳои мӯхтаҷ таъдил доданд. Мақомот аксаран масҷидҳоро бо далели камбудии асноди лозима бастанд зеро бисёр масҷидҳо баъди бунёд шуданашон дар идораҳои дахлдор чун муассисаи динӣ ба қайд гирифта нашуда буданд. Ҳукумат ба масҷид, барои дарёфти асноди лозима

ТОҶИКИСТОН¹⁶

мӯҳлати ниҳой таъин кард ва он масоҷиде, ки дар он мӯҳлат ин аснодро ба даст наоварданд баста шуда дар макони онҳо муассисоти ҷамъиятӣ таъсис ёфтанд. Ба 231 масҷиди дигар барои такмили асноди лозима вақт дода шуд. Тибқи маълумоти Кумитаи дин дар охири соли 2017 дар кишвар 48 масҷиди марказии ҷомеъ, 326 масҷиди ҷомеъ, 3528 масҷиди намози панҷвақта ва 67 анҷумани ғайриисломӣ, як маркази исломӣ ва се намозгоҳ – ҷамъан 3973 анҷумани динӣ ба қайд гирифта шуда бар асоси қонун ва ҷиҳати таъмини эҳтиёҷоти динии шаҳрвандон фаъолият мекунанд.

Форум 18 изҳор дошт, ки ислоҳоти соли 2017 ба қонуни озодии вичдон ва анҷуманҳои динӣ ба давлат иҷозат дод, то ибрази озодии динро бар асоси далелҳои сершуморе, ки аз рӯи қонунҳои байналмиллалӣ ҳуқуқи башар номатлубанд маҳдуд сохта аз анҷуманҳои динӣ ба давлат гузориш додани ҳар гуна фаъолиятшон, тасдиқи имом-хатибон аз тарафи давлат ва боло рафтани назорати давлатро аз таҳсилгирандагони динии дохили кишвар ва хориҷро талаб мекунад. Ғайр аз он, намояндагони гурӯҳи калисоӣ хабар доданд, ки қонуни ислоҳшуда баъзе аз салоҳиятҳоро аз Вазорати адлия ба Кумитаи дин таслим кард ва акнун ин Кумита ҳаққи бақайдгирии анҷуманҳои динӣ, назорати фаолиятшон, ҷамъоварии маълумоти молиявӣ ғайра, қабули муқаррароте, ки метавонад фаъолияти анҷуманро маҳдуд (ва ё васеъ) созад соҳиб гаштааст.

Ҳукумат изҳор дошт, ки бо мақсади пешгирӣ аз «таълими ғайриқонунӣ, таблиғоти интишори ғояҳои ифротӣ, нафрати мазҳабӣ ва хусумат» таҳсилоти динии шаҳрвандонашро ҳам дар дохил ва ҳам дар хориҷи кишвар зери назорат дошт. Хабарҳо оид ба фаъолияти ҳукумат алайҳи донишҷӯёне, ки дар хориҷи кишвар таҳсил мекарданд, ҷой доштанд. Дар нишасти матбуотии 5-юми феврал, раиси Кумитаи дин Давлатзода гуфт, ки 3694 шаҳрванд дар хориҷ машғули омӯзиши динӣ буданд. Мувофиқи маълумоти Кумитаи дин 3377 нафар ба кишвар боз гаштанд; 88 нафар аз он шумора ба маконҳои таълимии пештарашон баргаштанд. Тибқи гуфтаҳои Давлатзода он шахсон бо баҳонаи кор дар хориҷ аз кишвар берун рафта дар асл ба таҳсили динии худ аз сар гирифтанд. Давлатзода гуфт, ки 405 нафар ғайриқонунӣ дар муассисоти динии Арабистони Саудӣ, Эрон ва Покистон таҳсил мекарданд. Бино ба омили Кумитаи дин аз соли 2017, 60 нафар аз мадориси хориҷ ба кишвар боз гашта баъзеи онҳо ба омӯзиши динии худ дар дохили кишвар давом доданд.

12-уми май ҳангоми мулоқот бо намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ президенти кишвар Эмомалӣ Раҳмон изҳор дошт, ки бештар аз 3400 шаҳрванд, ки бе

ТОЧИКИСТОН17

ичозати расмӣ дар хориҷ аз кишвар машғули омӯзиши динӣ буданд ба Тоҷикистон баргаштанд. Вай гуфт, ки волидайн хешовандон бояд барои роҳ надодани он, ки фарзандонашон тӯмаи нерӯҳои таҳрибкори тундрав, террористӣ ва ифротӣ шаванд, ғаёлона амал кунанд. Вай инчунин зикр намуд ки яке аз сабабҳои асосии бар хилофи қонун, дар хориҷ ба муассисоти динӣ пайвастанӣ ҷавонон дар он аст, ки баъзе аз волидайн нахостанд то фарзандонашон маълумоти соф дунявӣ дошта бошанд.

Созмонҳои ғайридавлатӣ хабар доданд, ки мақомот ба татбиқи қонуни манъсозии «либоси ғайрианъанавӣ ва ё бегона» идома доданд. 9-уми феврал Тоҷикистон Таймз сармақолаи рӯзноманигор Абдумудассир Аҳмадовро, ки дар он қарори Китобхонаи миллӣ оид ба роҳ надодани шахсони ришдор ба китобхонаҳоро танқид мекунад, чоп кард. Аҳмадов гуфт, ки дар гузашта вай бо намояндагони Ҳизби Наҳзати Исломии Тоҷикистон (ҲНИТ) кунун манъгашта баҳс карда хоҳиш мекард то аз риш масъалаи сиёсӣ насозанд. Ҳоло, гуфт вай, ҳамчунин корро бо муассисаҳои давлатӣ низ мекунад, то ба риш доштан ва ё надоштани мардум ангезаи сиёсӣ надиханд.

26-юми феврал, агентии давлатии иттилоотии Ховар аз пешниҳоди Вазорати фарҳанг иттилоъ дод, ки дар он вазорат аз дастурҳои тарзи либоспӯширо, ки мунтазир аст то ҷониби ҳукумат онҳоро тасдиқ намояд, изҳор дошт. Корманди расмӣ Вазорати фарҳанг ба расонаҳо гуфт, ки сабаби эҷоди чунин дастурҳо ин «пешгири аз таъсири фарҳангҳои бегона» ба русуми миллӣ мебошад. Дар нишасти матбуотӣ аз 7-уми феврал вазири фарҳанг Шамсиддин Орумбекзода ба журналистон гуфт, ки вазорат ба зудӣ китоби «Ахлоқи либоспӯшӣ»-ро нашр хоҳад кард. Вай гуфт мақсади нашри чунин китоб ин тавсияи пешкаши фарҳанги миллӣ ва арзишҳои таърихиву фарҳангӣ аст, то шаҳрвандон тавонанд ба сурати кофӣ кишварашонро намояндагӣ кунанд. Вай зикр дошт, ки китоб нормаҳои либоспӯшии ҳам миллӣ ва ҳам аврупоиро ба назар мегирад ва дар тамоми ҷаҳон нисбати «ахлоқи либоспӯшӣ» дастурҳо вучуд доранд.

19-уми март агентии иттилоотии Азия Плюс хабар дод, ки Вазорати фарҳанг оид ба либосҳои занона тавсияҳо нашр кард. Вазорат китоберо бо тасвирҳои намунаҳои либос таҳти унвони «Дастури сарулибоси тавсияшуда барои духтарон ва занон дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» чоп карда, дар он роҳнамои тарзи либоспӯшӣ дар идораҳои давлатӣ, ҳангоми идҳои миллӣ ба давлатӣ монанди Наврӯзу Меҳргон ва инчунин тарзи либоси арӯсӣ ва ҷашнҳои оилавино дарҷ намуд. Он китоб инчунин навиҳои либосҳои, ки ба қонуно

ТОҶИКИСТОН18

духтарон тавсия намешаванд, ки ба он либоси исломӣ аз ҷумла ҳиҷоб дохил шудааст, шарҳ медиҳад.

Ҳукумат ба маҳдудсозии тақсимои адабиёти динӣ идома дод. Тибқи хабарҳои имтиҳони асосии макотибро ба таърихе, ки мунтазир мерафт он рӯз иди Қурбон чашн гирифта шавад, таъин кард. Адади иҷозати адои ҳаҷ гирифтаниро коҳиш дод ва барои иштироки кӯдакон дар масҷиду ҷаноза қоидаҳои қобили қабулро мушаххас намуд. Ҳукумат ба муносибати идҳои миллии Қурбону Рамазон барои як рӯз баста шудани идороти худро идома дод.

6-юми июн Шӯрои уламо хабархое, ки гӯё Вазорати илму маориф имтиҳонҳои асосиро ба таърихи 16-уми июн, ки он бо иди Рамазон рост меомад таъин кардааст, рад кард. Як рӯз пас Шӯрои уламо эълон дошт, ки иди Рамазон дар 15-уми июн таҷлил хоҳад шуд.

27-юми август оҷонсии хабарии Азия Плус хабар дод, ки «бо мақсади пешгирӣ аз ҳашаматнокӣ ва таъмини вазъи моддии шаҳрвандон» мақомот ба андозаву ченакҳои қабр маҳдудиятҳои нав ҷорӣ карданд. Кумитаи дин ва мақомоти маҳаллӣ масъули риояи ин қарор мебошанд.

3-уми июл расонаҳо хабар доданд, ки имоми масҷиди Нури Исломи шаҳри Хучанд Ибодулло Калонзода пешниҳод намуд, то ислом танҳо чун предмети дарсӣ дар мактабҳо ҷорӣ гардад. Ҳангоми сухани худ дар мизи мудаввари «Муқобилият бар терроризму ифротагарой - омили асосии бунёди ҷомеаи демократӣ ва ҳуқуқӣ» унвон гардида, ки дар шаҳри Гулистон доир гардид, Калонзода зикр намуд, ки ҷорӣ намудани чунин фан дар мактабҳои таҳсилоти умумӣ метавонад роҳи беасар сохтани «дарки таҳрифшуда»-и ислом мебошад.

3-уми июл сомонаи радиои Озодӣ хабар дод, ки додгоҳи шаҳри Норақ рӯҳонӣ Абдукарим Саидовро 350 сомонӣ (37 доллар) барои таълим додани ғайриқонунии динӣ ҷарима бастан. Мақомот вайро барои ташкили ғайриқонунии таълими динӣ ба 8 кӯдаки синнашон аз 6 то 16 сола аз моҳи июни соли 2017 айбдор карданд. Волидайнӣ кӯдакон ба Саидов моҳе аз 300 то 500 сомонӣ (аз 32 то 53 доллар) ҳамроҳ бо овардани анвоъи озуқа чун подоши дарс мепардохтанд. Саидов, хатмкунандаи донишгоҳи исломии Тоҷикистон, ба расонаҳо гуфт, ки вай аз ғайриқонунӣ будани ташкили дарсҳои динӣ ба кӯдакон дар хона хабаре надошт.

ТОҶИКИСТОН¹⁹

8-уми июл ошонки хабарии Ахбор хабар дод, ки се имоми ноҳияи Тоҷикобод - Хайрулло Начмиддинов, Маҳмадаюб Ҷунайдов ва Ҳусейн Ризоев барои таъсиси мадрасаҳои ғайриқонунӣ дар хонаҳояшон ҳар яке ба 500 сомонӣ (53 доллар) ҷарима шуданд. Ҳукумат инчунин волидаини кӯдаконро ҷарима кард. «»

17-уми май радиои Озодӣ хабар дод, ки ба имом-хатибон дар тамоми кишвар фармон дода шуд то онҳо пасаи муаллиф Мансур Суруш «Обу оташ»-ро тамошо кунанд. Ба гуфти тарафдорон ин асар таҳаммулро таблиғ намуда, таасуби диниро масҳара мекунад.

Бахши III. Мақоми эҳтироми иҷтимоӣ ба озодии динӣ

Гурӯҳи ба «Давлати исломии Ироқу Шом» (ДИИШ) савганди вафодорӣ дода масъулияти куштори ҷаҳор сайёҳ, ба шумули ду амрикоӣ ва маҷрӯҳ сохтани се нафари дигарро, зимни рондани ҳамлагарон аз болои дучархаронро ба дӯш гирифт. Пас аз бархӯрд, ҳамлагарон ба қурбониёни ҳамла бо корду аслиҳаи оташфишон ҳамла намуданд. Мақомот гуфтанд, ки раҳбари ҳучум узви Ҳизби Наҳзати Исломии Тоҷикистон (ҲНИТ), ки муҳолифи ҳукумат буда, аз соли 2015 ғайриқонунӣ доништа шудааст, мебошад.

Шахсони алоҳидаи берун аз доираи ҳукумат ба гуфтани он, ки онҳо хоҳиши муҳокимаи масъалаҳои ба монанди эҳтироми иҷтимоӣ ба танаввуъи динӣ ба шумули нақзу таъбиз бар асоси эътиқоди динӣ хоҳиш надоранд, идома доданд. Намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ гуфтанд, ки умуман сухан рондан дар бораи дин маҳсусан равобити миёни гурӯҳҳои гуногуни динӣ мавзӯе аст, ки аз паҳлӯ гузаштани онро афзал медонанд. Мардум гуфтанд ки онҳо аз норизоати мазҳабӣ ва ё аз ҷониби давлат маҳдуд сохтани озодии динӣ дида, дар муҳокимаи нақзи ҳуқуқи шаҳрвандон худро роҳаттар ҳис мекунанд.

Роҳбарони баъзе аз ақаллиятҳои динӣ изҳор доштанд, ки иттиҳодияҳои онҳо бо аҳолии дар ақсарият пайрави мазҳаби Ҳанафия буда, муносибатҳои мусбат дошта, эшон боиси ҳалалрасонии ибодати онҳо ва ё ташвише ба иттиҳодияҳои онҳо набуданд. Дигар раҳбарони гурӯҳҳои дар ақаллият будаи динӣ, маҳсусан аз гурӯҳҳои, ки табилии маҳзаб менамоянд, гуфтанд, ки аъзоёни онҳо азбаски дигар мусулмон набуданд мавриди норозигии иҷтимоӣ аз тарафи дӯстону ҳамсояҳо гаштанд. Аъзоёни мазҳаби Баҳой ба вижа изҳор доштанд, ки аз тарафи бисёр шаҳрвандони оддӣ таъбиз гаштанд. Онҳо гуфтанд, баъзеҳо дар мамлакат назаре доштанд, ки мазҳаби Баҳой ба шахсони аз миллати тоҷик буда муносиб нест.

ТОҶИКИСТОН²⁰

Аъзоёни иттиҳодияҳои масеҳӣ аз аъмоли беэҳтиромӣ нисбати қабристонҳои онҳо дар вилояти Хатлон бо рабоиши панҷара, салиб, тахтаҳои ёдгори ва ниғорҳои сари қабр аз барои арзиши металлӣ доштанишон хабар доданд. Тибқи омили маҳаллӣ нисфи аз шумораи умумӣ қабрҳои масеҳӣ, ки ба 3000 мерасад ва аз замони шӯравӣ мондаанд, тороч шуданд. Роҳиби калисои православи дар Бохтар гуфт, ки аз қабристони масеҳии шаҳр дидан кард ва аз чаридани чорво ва бозии кӯдакон дар сар қабрҳо қайд кард. Дар Ёвон, ки ноҳияи дигари вилояти Хатлон аст, дуздон дар ду қабристони масеҳӣ бештар аз 50 қабрро тороч намуданд.

Баҳши IV. Сиёсати ҳукумати ИМА ва мушорикат

Дар моҳи август корманди Департаменти Давлатии Амрико, ки ба Тоҷикистон сафар кард, бозиди васеъ дар кишвар анҷом дод, ки он мулоқотҳо бо таҳлилгарони мустақил, раҳбарони динӣ ва аъзоҳои иттиҳодияҳои гуногуни динӣ ва ҳамчунон бо намояндагони расмӣ аз Кумитаи дин ва Маркази омӯзишҳои исломиро дар бар гирифтанд. Ин мулоқотҳо бо мақсади арзёбии шароитҳои сари маҳал ва пуштибонӣ аз озодиҳои динӣ анҷом гирифтанд. Дар мулоқотҳо бо кормандони ҳукумат давлат, кордори сафорат ва кормандони сафорат аз маҳдудсозии иштироки занону кӯдакон дар маросимҳои динӣ, радсозии кӯшишҳои бақайдгирии гурӯҳҳои аққалияти динӣ, маҳдудсозии таълимоти динии ҷавонон, маҳдудсозии интишор ва ё воридсозии адабиёти динӣ ва инчунин адами мӯҳлатҳо дар раванди додгоҳии парвандаҳои ба дин иртибот дошта, ибрази ниғоронӣ карданд. Кормандони сафорат инчунин масъалаи дар азият қарор гирифтани занону мардон барои либосу зоҳири диниро бардоштанд.

8-уми июн сафорат бо иштироки раҳбарони иттиҳодияи динӣ, намояндагони ҷомеаи шаҳрвандӣ ва кормандони ҳукумат, ки ба масъалаҳои динӣ масъул ҳастанд, аз ҷумла намояндагони Кумитаи дин ва Маркази омӯзишҳои исломӣ ифтор орошт. Мавзӯҳои сӯҳбат вазъи озодии дин дар кишвар, анъанаҳои маҳаллии динӣ ва таъсиргузори сиёсати давлатро дар бар гирифтанд.

8-ми феврал сафорат ба муносибати Рӯзи таҳаммули динӣ ба хӯроки шом меҳмонӣ орошт. Намояндагони гурӯҳҳои гуногуни динӣ аз ҷумла ақаллиятҳои динӣ дар ин чорабинӣ иштирок карданд. Иштирокчиён вазъи озодии дин ва роҳҳои минбаъдаи ҳамкорӣ миёни гурӯҳҳои диниро муҳокима намуданд.

ТОҶИКИСТОН21

Кордори сафорат сармақолаеро оиди рӯзи озодии дин (16 январ), ки дар тамоми нашрияҳои маҳаллӣ ба шумули он рӯзномаҳое, ки ба забонҳои тоҷикӣ, русӣ ва англисӣ чоп мешаванд, нашр кард. Кордори сафорат холишхоеро, ки дар робита ба озодии дин дар кишвар вучуд доранд ва нақши озодии дин дар суботи кишварро мавриди баҳс қарор дод.

Аз соли 2016 сар карда бар асоси дар соли 1998 қабулшудаи Қонуни байналмиллалӣ озодии дин, Тоҷикистон барои машғул будан ва ё таҳаммули нақзҳои шадиди озодиҳои динӣ чун «Кишвари нигарони хос» муқаррар гардида буд. 22-уми декабри соли 2017 Қотиби давлатӣ Тоҷикистонро дубора чун «Кишвари нигарони хос» муқаррар намуд ва бо талаби манфиатҳои муҳими миллии ИМА, аз бекор намудани таҳримҳое, ки мутобиқи чунин муқарраршавӣ татбиқ мешаванд, эълон дошт.